Universiteti i Shkencave Organizative
PJETËR BUDI
Instituti për Studime – Prishtinë

STUDENTI

Nr. 1/2009

PËRMBAJTJA

1. TURIZMI NË KOSOVË..2
2. HOTELET NË KOSOVË...21
3. TURIZMI NË KOSOVË..31
4. KUSHTET PËR ZHVILLIMIN E TURIZMIT NË KOMUNËN E DRAGASHIT...42

UNIVERSITETI I SHKENCAVE ORGANIZATIVE
PJETËR BUDI
INSTITUTI PËR STUDIME - PRISHTINË

Turizmi në Kosovë

Petrit Hakaj

Universiteti "Pjetër Budi"

Prill 2009

PËRMBAJTJA

KAPITULLI FAQE

I. A është Kosova vend turistikë..1
II. Zhvillimi i turizmit në Kosovë……………..2
III. Faktorët e zhvillimit të turizmit Kosovar………...................................5
IV. Motivet antropogjene..7
- Artizanatet...8
V. Pesë rajonet turistike në Kosovë…………...………………....................9
VI. A punohet në zhvillimin e turizmit në Kosovë…...............................11

I. A është Kosova vend turistik

Kosova edhe pse nuk ka det, ka mjaftë resurse turistike që krijojnë mundësin për zhvillimin e llojeve të tjera të turizmit, trashëgiminë kulturore dhe natyror që i krijojnë mundësi për të investuar dhe për krijimin e një produkti turistik atraktiv për turistët. Vështruar nga aspekti i turizmit, Kosova është e përbërë prej pesë rajoneve turistike: Rajoni turistik i Alpeve Shqiptare, Maleve të Sharit, Rajoni turistik i Prishtinës, Rajoni turistik I Mitrovicës (Shalës së Bajgores), Rajoni turistik i Anamoravës. Rajoni turistik i Alpeve Shqiptare dhe rajoni turistik i Maleve të Sharit, janë rajone që dallohen jo vetëm në Kosovë por edhe në rajon me mundësit që ekzistojnë për zhvillimin e turizmit malor e sidomos të atij dimroro-sportiv. Studimet e deritanishme të bëra nga institucione vendore dhe ndërkombëtare tregojnë se vetëm në këto dy rajone turistike ekzistojnë kushte për ngritjen e më se 20 qendrave turistike sipas standardeve ndërkombëtare për zhvillimin e turizmit dimroro sportiv . Edhe tri rajonet tjera turistike kanë specifikat e veta që janë atraktive për zhvillimin e llojeve të caktuara të turizmit. Kosova është e pasur edhe e njohur edhe me atraksione tjera turistike siç janë: Gryka e Rugovës, Burimi i Drinit të Bardhë, Ujëvara e Mirushës, numër i konsiderueshëm i burimeve termale, (Banja e Pejës, Kllokotit, e Mitrovicës etj),një mori shpellash ndër to duhet veçuar Shpellën e Gadimës, Bifurkacioni i lumit të Nerodimës etj

Me gjithë këto qendra turistika që ka Kosova, shumica e kosovarve as që mendojnë që një pushim veror të kalojn në vendin e tyre.Mungesa e detit dhe të adaptuarit në zhurmë nuk ju krijon përshtypjen se pikrishtë vendi i tyre mund të ju ofroj një pushim të qetë edhe pa zhurmë. Ndërkaq për ndërkombëtarët që jetojn në Kosovë më misione diplomatike, Kosova edhe pa det është një vend turistik me mundësit dhe veçorit që i ka krijuar natyra.

Me mikpritjen dhe ngrohtesin te cilen i karakterizon popullin Kosovar. Me trashëgimit kulturore, veshjet kombëtare, folklorin, zakonet, traditen ne gastronomi ju ipet perparsi e madhe qe ti kurorëzoj edhe me mir te gjitha resurset tjera qe i posedon. Është ai imazh që i fiksohet në kokë në një grup turistësh. Falë kulturës së tyre duke u dhënë mundësi të shijojnë të gjithë pasurin kulturore (imazhi që krijohet për vende të caktuara për trashëgimin kulturore të tij). Ky imazh mbetet në mendjen e turistit.(http://drejtesia.blogspot.com)

II. Zhvillimi i turizmit në Kosovë

Kosova është paraqitur vonë në tregun turistik për shkak të pozitës koloniale, që ka pasur dhe izolimit të plotë në rrjetin e komunikacionit.
Vetëm pas ndërtimit të magjistrales së Adriatikut dhe të Ibrit më 1971 Kosova filloi të afirmohet si treg potencial turistik. Në periudhën deri në vitin 1970 nga aspekti turistik Kosova ka qenë mjaft e pazhvilluar. Konceptithemelor atëherë ka qenë zhvillimi i turizmit lokal.Prapambetja e gjithëmbarshme e bazës së turizmit ka ndikuar në kahet e zgjidhjes së atyre problemeve, që kanë qenë më akute e që shpesh edhe nuk kanë shkuar drejtpërdrejt në dobi të qarkullimit të vërtetë turistik. Këtu në radhë të parë kemi parasysh sigurimin e qyteteve me kapacitete bujtinarë, që janë ndërtuar për nevojat e ekonomisë (udhëtime biznisore), por edhe për nevojat e përhershme të popullatës vendore për kapacitete hoteliere

Për shkaqet që u thanë, si synime globale dhe themelore të zhvillimit të turizmit në Kosovë në periudhën deri në vitin1990 është theksuar zhvillimi i shpejtuar shoqëror-ekonomik i Kosovës me aktivizimin e resurseve ekzistuese mjaft të rëndësishme turistike, me çka realizohet rritja e derdhjes së të hyrave në Kosovë. Gjer në fund të viteve ’80, me veprimtari turistike në Kosovë janë marrë një numër i madh i ndërmarrjeve. Përveç tyre, me këtë veprimtari janë marrë edhe njësitë biznisore të ndërmarrjeve nga bujqësia, industria, tregtia, e deri te bashkësitë për pushim të punëtorëve, qendrat për rehabilitim etj. Pastaj janë dyqanet hoteliere private, njësitë hoteliere në klubet sportive, shtetërore e tjera

Masat e dhunshme dhe ligjet koloniale të aplikuar rezultuan negativisht sidomos në:

- Rënien e qarkullimit turistik,
- Zvogëlimi i të hyrave nga turizmi,
- Zvogëlimin e kapaciteteve të vendosjes,
- Zvogëlimin e numrit të të punësuarve në sektorin e turizmit por edhe në sektorët tjerë të ekonomisë kosovare.

Në periudhën e pas luftës në Kosovë edhe sektori i turizmit si sektorët e tjerë të ekonomisë kosovare filloj së funksionuari me vështirësi të mëdha për arsye se përveç dëmeve që kishte pësuar nga masat e dhunshme para lufte kishte pësuar dëme të konsiderueshme gjatë luftës, po ashtu në një numër të konsiderueshëm të objekteve turistike ishin vendosur KFOR-i dhe UNMIK-u. E vetmja qendër turistike „Brezovica" ende gjendet jashtë rrjedhave normale zhvillimore të turizmit dhe jashtë mbikëqyrjes institucionale të Kosovës. Vështirësi tjetër që e ka përcjellë zhvillimin e turizmit në Kosovë është se deri në krijimin e IPVQ, sektori i turizmit ka qenë jashtë rrjedhave institucionale, nuk ka ekzistuar as një person përgjegjës që në mënyrë institucionale do të ndihmonte zhvillimin e këtij sektori

Edhe për kundër vështirësive të theksuara që e kanë përcjellë sektorin e turizmit me masa të dhunshme dhe pësimet nga lufta, sektori privat në turizëm ka bërë përpjeke të vazhdueshme për zhvillimin e bizneseve tëtyre. Në vitin 2002, vështruar nga aspekti i regjistrimit të bizneseve ka qenë kjo pasqyrë e zhvillimeve në sektorin e turizmit: gjithsej biznese turistike të regjistruara 5045. Pas lufte turizmi zë vend të rëndësishëm në aktivizimin ekonomik të Kosovës

Pjesëmarrja e ekonomisë turistike (sektori shoqëror dhe privat) në Bruto Produktin Vendor vlerësohet se ka qenë 6-7%, ndërsa në periudhën 1970-1999 ka qenë nga 1.9 deri në 2,3%.

Rritja e pjesëmarrjes së ekonomisë turistike në BPV nuk ishte rezultat i zhvillimeve të mëdha në turizëm, por ishte rezultatet i rënies drastike të aktivitetit ekonomik të sektorit shoqëror dhe publik të ekonomisë.

Përkundër pengesave të përmendura, mund të konstatohet se në lidhje me numrin e vizitorëve për një banorë, treguesit për vendin tonë lënë shumë për të dëshiruar. Kështu, p.sh. turizmi grek pret dy turist për një banor, turizmi malazez një turist për një banor, ai kroat 1.5 turist për një banor, turizmi shqiptar një turist për dhjetë banorë, ndërsa turizmi kosovar një turist për 12 banorë. Turizmin kosovar e kanë përcjell edhe vështirësi tjetër që nga pas lufta ende nuk ekziston një përcjellje institucionale e statistikës turistike e cila to të mundësonte hartimin e një politike të qartë zhvillimore turistike. Në këtë punim mungesa e statistikës turistike pamundësojnë një pasqyrim më të hollësishëm të zhvillimeve në sektorin e turizmit . Për të zbutur sa do pakë këtë boshllëk të mungesës së të dhënave për statistikë turistike në tabelën në vijim pasqyrohen të dhënat e bizneseve turistike të sektorit privat për periudhën kohore 2000-2006

Vështruar nga aspekti i regjistrimit të bizneseve si biznese që i përkasin sektorit të turizmit në periudhën 2000-2006 , kemi këtë gjendje në turizmin kosovar:

1. Subjekte të regjistruara në vitin 2000-2006

Vitet	Hotelet dhe motelet me restorante 5511	Hotelet dhe motelet pa restorante 5512	Hotele të rinis dhe shtëpi alpinistësh 5521	Kampingjet dhe autorimorki 5522	Vendosje për qëndrim të shkurtë 5523	Restorante 5530	Lokal nate 5540	Mensa dhe kuzhina 5551	Furnizim me ushqim të përgatitur 5552	Agjencitë turistike 6330	Gjithsej
2000	95	36	11	3	153	1751	152	226	82	195	2704
2001	132	53	16	7	241	2226	223	287	218	214	3617
2002	202	74	22	23	347	2459	382	342	848	346	5045
2003	122	16	18	2	150	1121	75	168	342	183	2197
2004	190	41	28	8	181	1669	148	235	522	263	3285
2005	250	53	32	13	413	2238	503	338	886	376	5102
2006	284	64	26	8	217	2078	831	334	951	348	5141

Tabela vazhdim

Kufizimet themelore të turizmit kosovar në periudhën e pas luftës janë:

- Mosekzistimi i politikë turistike në nivel kombëtar dhe organizimi shumë i dobët i ekonomisë turistike,
- Mosekzistimi i produktit integrale atraktive turistike,
- Mungesa e strategjisë së zhvillimit të turizmit,
- Mungesë e menaxhmentit profesional në bizneset turistike,
- Niveli i ulët i përgatitjes profesionale në sektorin e turizmit etj.

III. Faktorët e zhvillimit turizmit Kosovar

Kosova ka shanse të mrekullueshme për zhvillim të turizmit. Disponon me atraksionet natyrore të begatshme, me lokacione gjeografike të volitshme. Disa prej përparësive të saj turistike të veçanta janë veçoritë e dallueshme morfologjike, hidro-grafike, klimatike dhe elemente të tjera atraktive te cilat e bëjnë Kosovën një nder hapësirat turistike më tërheqëse në rajon

Edhe pse Kosova nuk posedon disa faktorë, të cilët kanë ndikim tërheqës, në pjesën më të madhe të kërkesës turistike, siç është deti, ajo disponon me potencial të jashtëzakonshëm natyror dhe mundësi tjera për zhvillimin e gati të gjitha formave të turizmit, në radhë të pare, të turizmit dimëror-sportiv, malorë, shëndetësorë, transit, gjuetisë turizmit të biznesit etj. Studimet e bëra kanë treguar se në Kosovë ekzistojnë mundësi për ndërtimin e 20 qendrave të turizmit dimëror, të cilat mund të ofrojnë kushte shumë të mira për zhvillimin e turizmit dimëror-sportive, sipas standardeve ndërkombëtare.

Grykat, kanjonet dhe shpellat si motive turistike janë atraksione turistike që paraqesin forma të ngushta relievore të maleve që kanë anë vertikale. Estetika dhe kurioziteti që disponojnë grykat i bëjnë këto atraktive për turizëm. Edhe qafat malore hyjnë në kategorinë e grykave. Në Kosovë ekziston numër i konsiderueshëm i grykave, shpellave dhe kanjoneve. Alpet shqiptare dhe masivi i Sharit janë rajonet më të pasura me gryka, shpella dhe kanjone

Grykat. Më të njohura në Kosovë janë: Gryka e Rugovës, e Kaçanikut, Carralevës, Ibrit etj. Gryka e Rugovës me bukuritë e veta natyrore është gryka më e njohur në rajon dhe më gjerë.

Në Kosovë kanjoni më i njohur është kanjoni i Mirushës, i cili ka sistem prej 13 ujëvarave dhe 16 liqeneve të mëdhenj dhe të vegjël me një bukuri madhështore.

Shpellat. Paraqesin forma gjeomorfologjike për relievin, në turizëm kanë rol të veçantë për arsye se vizitat që iu bëhen kanë karakter turisti. Në Kosovë përveç shpellës së Gadimes ka edhe shpella tjera, të cilat ende nuk janë të përgatitura për t'u vizituar nga turistet si: shpella e Radavcit, e Panorcit, Petreshticës, Bresalcit, në Grykë të Rugovës etj

Elementet hidrografike, janë element mjaft i rëndësishëm i trashëgimisë natyrore të një vendi. Përmes ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore mund të tregohet kompleksi natyror i përbërjes gjeologjike, relievit, klimës, florës dhe faunës si dhe aktivitetit të njeriut për përshtatjen dhe shfrytëzimin e elementeve hidrografike për plotësimin e nevojave të ndryshme.

Pozitën gjeografike që ka Kosova, me lartësi mesatare (811m), mbyllja e hapësirës së saj me male të mesme dhe të larta në pjesët periferike krijuan kushte për formimin e nyjës hidrografike në Kosovë. Ujërat e Kosovës në Sukën e Dermanit në malin e Nerodimës ndahen dhe derdhen në tri pellgje: në detin Adriatik, Egje dhe në Detin e Zi.

Lumenjtë, atraktiviteti natyror që kanë lumenjtë në luginat e veta shërbejnë edhe për zhvillimin e turizmit. Rëndësia turistike e lumenjve, përveç përqendrimit në shfrytëzimin e tyre për larje, zhvillimin e sporteve, si noti, peshkimi etj, ata me kanjonet, grykat dhe ujëvarat që kanë, paraqesin atribute atraktive për zhvillim të turizmit. Lumenjtë e Kosovës janë të njohur me atraktivitetin dhe estetiken e tyre natyrore, që mund të përdorën për zhvillimin e turizmit

Lumenjtë siç janë: Mirusha, Burimi i Drinit të Bardhë, Nerodimja etj. me atraktivitetin e tyre natyror mahnitës, janë atraksione mjaft interesante për turistët.

Liqene, ka po thuaj në të gjitha gjiret gjeografike dhe në lartësi të ndryshme mbidetare, të cilët kanë rëndësi për zhvillimin e turizmit, sidomos në vendet kontinentale, të cilat nuk kanë det. Për nga lloj i liqeneve dallohen liqenet akullnajor, lumor dhe relikte (artificial). Liqet e akullnajave janë më të bukurit prej të gjitha llojeve për arsye se ata gjenden në zonat malore dhe janë pjesë e pandashme e atraksioneve të masiveve malore. Kosova është e pasur me këto tri lloje të liqeneve. Liqene akullnajore në Kosovë ka më së shumti në Alpet Shqiptare dhe në Malet e Sharrit.

Në Alpet shqiptare janë të njohura këto liqene :

- Në Malet e Gjeravicës janë liqeni i madh, liqeni i vogël,
- Në Rugovë liqeni i Leqinatit;

Në Malet e Sharrit janë 16 liqene, prej tyre janë:

- Liqeni i Livadhit;
- Liqeni i Bogovinës;
- Liqeni i Zi ;
- Liqeni i Jazhicës;
- Liqeni i Sipërm etj.

Ujërat termale, Kosova ka burime të rëndësishme të ujërave termale, të cilat shfrytëzohen për qëllime mjekësore dhe rekreative. Këto resurse nuk shfrytëzohen racionalisht e as nuk janë hulumtuar sa

duhet. Zyrtarisht ekzistojnë vetëm tri qendra shëruese: Banja e Pejës, e Kllokotit dhe Banjëska (në veri të Mitrovicës). Megjithatë, ekzistojnë edhe burime tjera, të cilat nuk shfrytëzohen dhe nuk janë hulumtuar, më të njohura janë: burimi i ujit në Malishevë, Uglar, Poklek, Dobërqan, Lluzhan , Deçan etj

IV. Motivet antropogjene

Oferta turistike e një vendi turistik është e përbërë nga motivet natyrore dhe motivet antropogjene. Motivet antropogjene janë faktorë atraktivë shoqëror, të cilët nxisin qarkullimin turistik. Numër i konsiderueshëm i turistëve, për të kënaqur kërshërinë e tyre turistike, vizitojnë vende të ndryshme historike, objekte të njohura kulturore. Motivet antropogjene janë objekt i qarkullimeve turistike, numër i madh i turistëve kërkojnë vende historike, objekte kulturore të njohura, fushëbeteja, ngjarje të rëndësishme historike etj, me qëllim të zgjerimit të njohurive të tyre dhe njohjes më përsëafermi të këtyre vlerave.

Vështruar për nga lloj, motivet antropogjene janë të llojllojshme, të cilat së bashku janë segment i rëndësishëm i ofertës turistike të një vendi. Bazuar në efektet dhe funksionet turistike që kanë mund të ndahen:

- Monumente kulturore-historike;
- Institucione kulturore;
- Manifestime kulturore;
- Manifestime argëtuese dhe sportive;
- Produktet e artizanateve si motive etnosociale.

. Numri i madh i resurseve turistike më atraktive, nuk janë as përafërsisht të valorizuar në masën e cila do të mundësonte plasman të suksesshëm në tregun turistik të vendit dhe të huaj. Shkaqet për këtë pozitë të turizmit rural janë të shumtë, por ndër më të rëndësishme janë:

- mungesa e përvojës, e vetëdijes për leverdinë ekonomike të një aktiviteti të tillë,
- mungesa e kulturës së përgjithshme të ekonomive familjare fshatare,
- mungesa e masave të politikës ekonomike në nivel të vendit për stimulimin e zhvillimit të turizmit rural,

mungesa e bashkëpunimit me akterët tjerë të ofertës turistike të Kosovës etj

Zhvillimi i turizmit rural mundëson: përmirësimin e kualitetit të jetës dhe statusit material të banorëve në rajonet fshatare dhe ekuilibrimin e zhvillimit rajonal, ndërprerjen e migrimit të banorëve të fshatrave drejtë qendrave urbane dhe motivimin e të rinjve për kthimin në fshatra që do të ndikonte në ripërtrirjen e popullatës fshatare dhe përmirësimin e strukturës së popullatës aktive për punë, rritjen e prodhimit klasik bujqësor dhe plasmanin e produkteve sipas principeve të ekonomisë së tregut, afirmimi i programeve të prodhimit organik bujqësor, ruajtja e ekosistemeve natyrore dhe mbrojtja e biodiverziteteve, si dhe plasmani i kontrolluar i frutave pyjore, bimëve shëruese aromatike, rivitalizimi i potencialeve kulturore etj

- Artizanatet

Artizanatet kanë traditë të gjatë pothuaj në të gjitha qytetet e Kosovës si në: Prizren, Pejë, Gjakovë. Ato dallohen për traditë të pasur, që kanë me punime filigrani, argjendi, bakri, mesingu, argjile, druri etj. Suvenire të këtilla mund të gjenden në dyqanet e shumta të Kosovës.

Përpunimi i drurit nga mjeshtrit kosovarë është bërë për zbukurime në ndërtimtari, në kulmet e shtëpive, objekte fetare, mobile karakteristike, gdhendje zbukuruese në kullat shqiptare etj. Prodhimi dhe gdhendjet prej drurit në instrumentet tradicionale muzikore shqiptare si: çiftelia, lahuta, fyelli, punimi i shtratit të fëmijëve i njohur me emrin “djepi”, prodhuesit e plisit dhe të veshjeve të tjera nacionale, janë pjesë e artit të zejtarëve nga Kosova.

Nga bakri dhe mesingu, zejtarët kosovarë kanë bërë mullirin për bluarjen e kafesë, xhezvet, kutitë e duhanit, etj. Edhe sot e kësaj dite, krijuesit popullor i përkushtohen me vullnet të madh ruajtjes së këtyre traditave. Në fshatrat e Malësisë ende bartet me krenari veshja kombëtare, ndërsa në muzeun kombëtar dhe në muzetë e tjerë në Kosovë, si dhe në galeri të ndryshme, ekspozohen veshje dhe artizanate tradicionale Kosovare. (http://visitkosova.org)

V. Pesë rajonet turistike në Kosovë

2. Grafikoni tregon ndarjen gjeografite të qendrave turistike në Kosovë

Rajoni turistik i Prishtinës rëndësia turistike përcaktohet tek turizmi i biznesit atij transit ,kulturoro sportive etj. Me festival të ndryshme ato filmike dhe muzikore vit për vit mbledhin shum artist nga gjith bota ne Prishtinë.

Ndërsa për pushime qytetarët e Prishtinës mund ti kalojnë në parkun nacional të Gërmis ,Shpella e Gadimes ,Liqeni i Batllaves dhe monumente të tjera të trashegimis kulturore.

Në rajonin e Alpeve rëndësia duhet të theksohen masivet malore të Alpeve Shqiptare,Gryka e Rugoves, fushat dhe kanjonet e drinit të bardh, Lumëbardhi i Pejës dhe Deçanit, Ereniku,Ujëvara e

Mirushës. Trashëgimi e pasur dhe shumëllojshme e monumenteve të trashëgimis kulturore(zbulimet parahistorike) kishat mesjetare xhamit urat etj.

Përveq bukurive të bjeshkëve,vizitorët do te ken mundësin të njihen edhe me traditen dhe zakonet e banorve te këtyre anëve,si dhe të strehohen në njësi akomodimi te tipit kulle të përshtatura për turist.(www.kosovanews.info)

Motive interesante të mjedisit dhe peisazhet (Çarshia e Gjakovës ,Çarshia e Pejës, vendbanimet fshatare, kullat, stanet në bjeshkë etj.Pasuria etnografike dhe folklorike, veshja rugovase, vallet dhe këngët folklorike, zakonet tradicionale.

Rajoni turistik i Sharrit, në kët rajon turistik është mjaft i pasur me atraktivitete turistike në lokalitete të ndryshme turistike si të trashëgimisë kulturore, po ashtu, edhe të atyre natyrore. Ndër më të njohurat mund të veçohen: Kalaja e Prizrenit, Lidhja e Prizrenit, Gryka e Lumëbardhit, Qendra turistike në Brezovicë Suka e Dermanit Bifurkacioni Nerodimes Shpella e Panorcit Shpella e Petreshticës Gryka e Kaçanikut, etj.

Rajoni turistik i Mitrovicës, ky rajon karakterizohet me monumentet e trashëgimisë kulturore dhe natyrore e bëjnë mjaft tërheqës këtë rajon për turizëm. Ndër atraksionet turistike mund të veçohen: Shala e Bajgores me bukuritë e saj, liqeni i Gazivodes, banja Banjska, kristalet e Trepçës, monumente të trashëgimisë kulturore si Kalaja e Vushtrrisë, Hamami, Ura e gurit në Vushtrri, Kalaja e Zveçanit, disa lokalitete tjera të lashta që quhen gjytete etj

Rajoni Turistik i Anamoravës në këto komuna me lokalitetet e veta kanë atraksione turistike që në të ardhmen mund të shfrytëzohen për zhvillimin e turizmit. Ndër më të theksuarat janë: burimet e ujërave termale Banja në Kllokët, në Kmetoc, Uglar, monumente të trashëgimisë kulturore si Kalaja e Artanës, Kalaja e Pogragjës Kisha në Letnicë Stubëll etj

VI. A punohet në zhvillimin e turizmit në Kosovë

"Buxheti i Kosovës mbështet finaciarisht turizmin komfor mundësive aktuale që ka, për krijimin e një klime të përshtatshme për zhvillimin e turizmit. Mbështetje financiare dhe teknike deri me tani ka përfituar edhe nga donatorët e jashtëm siç janë:GTZ,AER,UNDP"(Bajrami). Departamenti i Turizmit që vepron në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë, për të tërhequr turistët, strategjin që ka përdorur deri tani për të promovuar vendet turistike kanë qenë mediat elektronike dhe ato të shkruara për informimin e turistëve të brendshem dhe të jashtëm për potencialet turistike që ka Kosova.Tani që Kosova është në prag të statusit të asj final dhe që po investon në gjetjen e indentitetit të saj ekonomik dhe krijimin e kushteve departamenti I turizmit është duke realizuar programin e vetë të punës për sektorin e turizmit dhe realizimin e projekteve sipas dinamikës së paraparë." Departameti I turizmit në kuader të programit të vetë të punës, një prej aktiviteteve të veta e ka edhe krijimin marrëveshjeve të bashkupnimit me vendet fqinjë dhe më gjerë…Deri më tani kemi nënshkruar marrëveshje bashkëpunimi në sektorin e turizmit me Repubikën e Shqipëris, si dhe jemi duke bërë përgaditjet e nevojshme për nënshkrimin e marrëveshjeve të bashkupunimit edhe me vende tjera"(Bajrami) (www.drejtesia.blogspot.com)

Turizmi është një industri që karakterizohet nga perfshirja intensive e krahut të punës. Burimet njerëzore për këtë industri janë vlerësuar si 'lëndë e parë' apo janë parashikuar nga ekspertët si faktori më i rëndësishëm që do të përballohet nga kjo industri gjatë dekadave të fundit dhe në vazhdim.

Duke u nisur nga ajo faqja e dukshme e turizmit infrastruktura dhe ndërtimi i njësive akomuduese.Ndërkohë pak vëmendje i kushtohet ndërshqiptarët ajo e paprekshmja d.m.th: sherbimi, njerezit, sjellja e komunitetit pritës, apo mikpritja ne kushtet e ekonomisë së tregut dhe problemet qe lidhen me te.

Ka ardhur koha të vleresohet motivimi i vizitoreve te cilet paguajne për të kaluar disa ditë vere në një vend.

Edhe pse zyrtarët e Departamentit të turizmit thonë se përmes mediave elektronike dhe të shkruara kanë promovuar rajonet turistike,por akoma nuk është menduar për spoteve publicitare sensibilizuese që i tregojnë opinionit publik vendas rëndësinë që ka turizmi ynë në zhvillimin ekonomik, nxisin sjelljen e kulturuar dhe shërbimin në nivelin e duhur apo kritikojnë fenomenin e përfitimit, në sektorin e shërbimeve në përgjithësi.

Megjithatë kushtet që ka kriju natyra në Kosovë,turizmi shqiptar kërkon një qasje më serioze për të ngritur atë në një nivël më të lart duke pasur parasysh kushtet qe duhet plotësuar për të mbajtur një turist.Për ardhjen e turistëve në Kosovë (shih shtojcën)

UNIVERSITETI "PJETËR BUDI" UNIVERSITY
PRISHTINË

BIBLIOGRAFIA

1. Bajrami Halil,Bazat e turizmit (ligjërata)2007Prishtinë

BURIME NGA INTERNETI

1. WWW.drejtesia.blogspot.com klikuar janar 2008
2. http://drejtesia.blogspot.com/2007/08/turizmi-n-kosov.html klikuar janar 2008
3. http://visitkosova.org/shqip/artizanatet.htm kikuar janar 2008
4. WWW.kosovanews.info kikuar janar 2008

SHTOJCA

SI TË VIJMË NË KOSOVË?

Për të ardhur në Kosovë duhet të keni pasaportë valide (nuk nevojitet viza)

Pikat e Hyrjes

Rrugëve Ajrore: Aeroporti ndërkombëtar i Prishtinës ndodhet 15 km në jugperëndim të Prishtinës

Rrugëve tokësore
Nga Shqipëria : Vërmica, Morina dhe Qafë Prushi;
Nga Maqedonia : Hani i Elezit dhe Glloboçica;
Nga Mali i Zi : Gryka e Çakorit dhe Zhlebi
Nga Serbia : Merdari, Dheu i Bardhë, Muqibaba, Jarinje, Gazivoda

Zyrat ndërmjetësuese qeveritare në Prishtinë		**(+381)**
SHQIPËRI	Rr.M.Ulqinaku - Qyteza Pejton	tel: 038 548 368
AUSTRI	Rr. Ahmet Krasniqi nr.22 Arbëria 1	tel: 038 549 284
BELGJIKË	Rr.Taslixhe I 23 A	tel: 038 518 838

KROACI	Rr.Fehmi Agani Nr.68-B-1/A	tel: 038 243 399
FINLANDË	Rr.Eduard Liri Arbëri	tel: 038 549 741
FRANCË	Rr.Ismail Qemajli nr.67 Arbëri	tel: 038 549 612
GJERMANI	Rr. Azem Jashanica nr.17 Arbëri	tel: 038 254 600
GREQI	Rr.Ismail Qemajli nr.68 Arbëri	tel: 038 243 013
ITALI	Rr. Azem Jashanica nr.5 Arbëri	tel: 038 549 715
JAPONI	Grand Hotel Dhoma Nr.348	tel: 038 249 433
LUKSEMBURG	Rr.Metush Krasniqi Nr.14 Arbëri	tel: 038 226 787
MALEJZI	Rr.M.Ulqinaku Nr.12 Q.Pejton	tel: 038 243 467
HOLANDË	Rr. Ekrem Rexha nr. 17 Arbëri	tel: 038 224 610
NORVEGJI	Fidanishte n.n Arbëri	tel: 038 248 203
SUEDI	Rr. Ekrem Rexha nr. 6 Arbëri	tel: 038 245 795

ZVICËR	Rr. Adrian Krasniqi nr.11	tel: 038 248 088
TURQI	Ulpiana Nr.22	tel: 038 550 100
BRITANI E MADHE	Rr. Ismajl Qemajli Arbëri 1	tel: 038 249 559
SHBA	Rr. Nazim Hikmet nr.30 Arbëri	tel: 038 549 516

Largësitë ndërmjet qyteteve	
Prishtinë - Mitrovicë	36 km
Prishtinë - Pejë	82 km
Prishtinë – Gjakovë	86 km
Prishtinë – Prizren	74 km
Prishtinë - Ferizaj	35 km
Prishtinë - Gjilan	46 km
Prishtinë - Shkup	86 km
Prishtinë - Tetovë (Maqedoni)	106 km
Prishtinë – Prizren - Tiranë (Shqipëri)	330 km
Prishtinë – Podujevë – Beograd (Sërbi)	360 km
Prishtinë – Pejë – Podgoricë (Mali i Zi)	298 km

FAKULTETI I TURIZMIT DHE HOTELIERISË

Tema :Hotelet në Kosovë

Punuar : Albina Kllokoqi/Fisnik Kurti/Diamant Berisha

Prishtinë 2009

Organizimi i Punës

Ofrimi dhe shitja e shërbimeve – kapaciteteve në disa lloje te objekteve hoteliere, për vendosje-akomodim mund të jetë organizim i punës, meny e punës llojin dhe strukturën e shërbimit, kategorinë,kapacitetin, pozitën e objektit hoteliere.

Veprimtaria e njësive punonjësve në hotele është ofrimi I shërbimeve të akomodimit, dhënien e dhomave dhe vendosjes së klientëve, në dhoma dhe apartamente shtretër ndihmës etj.

Çdo organizatë punonjëse hoteliere apo njësi punonjëse qoftë edhe kapaciteti më I vogël duhet të bëjë sistematizimin e vendeve të punës, përkatësisht ndarjen e punëve nëpër njësi si dhe të përcaktosh çdo vende pune, detyrat e punës obligimet dhe përgjegjësit, kompetencat si dhe hierarkinë udhëheqëse dhe punë drejtuese me një organizim të punës profesionale e bashkëkohore me qëllim të rritjes së produktivitetit të punës cilësisë së shërbimit. Kjo ndarje e punëve siguron edhe specializimin e punëtorëve rritë rezultat e punës – profitin.

Kushtet Hoteliere

Hotelet janë objekte të cilat ofrojnë shërbimet e akomoditetit, shërbimit të ushqimit pijeve si dhe shërbime tjera plotësuese. Këto objekte ndërtohen në qendra urbane sidhe në zonat turistike. Hotelet duhet ti plotësojnë këto kritere për kategorizimin me yje.

Objektet hoteliere duhet të jenë të dizajnuara të konstruktuara të arkitekturuara dhe të pajisura në atë mënyrë që të sigurojnë dhe të përgatisin ushqim cilësor higjenik dhe mbrojtje për klientët dhe personelin.

Mirëmbajtja e ambientit të brendshëm, mobilieria dhe pajisjet tjera duhet të jenë në nivelin e duhur. Ambientet e përbashkëta duhet të jenë të mbrojtura nga aromat e pakëndshme si dhe të pasura me sisteme efikase të ventilimit. Të gjitha ambientet duhet të jenë të ndriçuara mirë. I tërë personeli që

është në kontakt me klientët gjatë orarit të punës, duhet të jenë të pajisura me uniformë dhe bexh, të përgatitur profesionalisht dhe të kenë sjellje etike sipas kodit të Bontonit.

Rregullimi i hapësirave dhe pamja e jashtme

Të gjitha hotelet duhet të kenë pamje atraktive, të dizajnuara në mënyrë arkitektonike dhe të kenë ambient të rregulluar. Objektet hoteliere duhet të kenë patjetër parking të rregulluar si dhe rrugën e cila e lidhë pa kurrfarë pengese ne komunikacionin. Parkingu duhet të ketë ndriçimin e duhur dhe të ketë siguri të nivelit të lartë.

Recepsioni dhe Holli

Çdo hotel duhet të ketë recepsionin dhe hollin e pritjes. Varësisht nga madhësia e objektit hotelier. Të gjitha shërbimet e nevojshme në recepsion klientëve duhet tu ofrohet rezervimet, çlajmërimet pagesat dhe informatat shtesë që janë të nevojshme për ta. Në recepsion duhet të gjendet lista e çmimoreve dhe kasaforta për klientë. Holli I pritjes duhet të jetë i pajisur me mobilieri. Holli duhet të ketë arkitekturë dhe dekor të duhur I cili ofron shërbime të ndryshme për klientët. Holli duhet të ketë hapësirë të mjaftueshme që duhet ti përgjigjet kategorisë së hotelit.

Për të qenë një hotel me standarde të larta ai duhet ti plotësojë këto kritere.

1. Holli
2. Recepcioni
3. Dhomat
4. Suita (Apartament)
5. Ashensori
6. Ëellnes
7. Qendra estetike
8. Shërbimi I mjekut

9. Tualet i përbashkët
10. Shërbim teknik I hotelit
11. Punëtoria elektrike
12. Punëtoria e makinerisë
13. Punëtoria e ngrohjes
14. Punëtoria e zdrukthtarisë
15. Shtyp shkronja e hotelit
16. Furnizimi me ujë
17. Ujërat e zeza
18. Furnizimi me energji elektrike
19. Sistemi i ngrohjes, klimatizimi
20. Izolimi akustik
21. Shërbimi në kate
22. Lavatorja-pastrimi kimik
23. Rrobaqepësi
24. Punëtoria e rrobaqepësit
25. Sallon ondulomi për të dy gjinitë
26. Garazh e hotelit
27. Shërbimi i servisit
28. Punëtorët e parkingut
29. Lavazhi
30. Shërbimi i taksisë
31. Depot
32. Mbrojtja nga zjarri
33. Shërbimet për mirëmbajtjen e higjenës
34. Mirëmbajtja e gjelbërimit(kopshtari)
35. Ambulanca e hotelit
36. Restauranti
37. Bar

38. Telefoni
39. Interneti
40. potiri
41. Lift boy
42. Libri i klientëve

Sipas të dhënave M.T.I janë 300 biznese hoteliere të cilat prej tyre 150 janë të licencuara:

Nr. rendor	Nr.i.Bisnesit	Subjekti Hotelier	Komuna	Data e Aplikimit	Datda e leshimit te Licences	Data e skadimit te Licences	Nr. i Dhomave	Nr.i. Shtetrve	Nr.i. Punetoreve	Punetoret Sezonal	Adresa	Telefoni	Vjerjtje
1	80029853	Motel " Adora "	Rahovec	01.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	13	27	5	1	Xerxe Rahovec	044/500.799	
2	70300517	Motel"Nafroni"	Prizren	08.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	15	32	5	3	Rr.43 e Shqiperise	044/160.970	
3	80159552	Motel "Jaffa"	Mitrovice	22.11.2005	08.03.2006	08.03.2011	12	24	4		Mretresha Teuta N331	044/215.177	
4	70031339	Hotel "Rozafa"	Suharekë	24.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	20	42	9	1	Rr.Brigada 123	044/184.235	
5	70069839	Hotel"Rezidenca"	Prizren	29.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	10	14	6	1	RR.Remzi Ademaj 117	044/255.774	
6	80274635	Motel"Evropa 2002"	Gjilan	06.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	12	24	5	1	Fsh.Kmetovc	044/193.935	
7	70032737	Motel"Vebiu"	Gjilan	22.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	17	36	9	1	Fsh.Pasjak.Rr.Gjil-Prish	044/154.177	
8	70240431	Motel "Elton"	Gjilan	30.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	14	18	19	1	Fsh. Livoq I Poshtem	044/231.723	
9	80244746	Motel"Vagjenedi"	Gjilan	30.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	9	11	10	8	Livoq I Eperm	044/118.142	
10	80244746	Motel "Kosova"	Gjilan	23.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	20	47	23	5	Bresallc - Gjilan	028/023516	
11	80187882	Motel "ANA"	F.Kosovë	06.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	20	40	6	1	Sllatine - Fushe Kosove	044/171.019	
12	80699336	Fshati Turistik"Shega"	Oboliç	12.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	10	20	5	6	Babimost-Obiliç	044/185.960	
13	80058853	Motel'Beni"	Oboliç	02.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	20	39	6	1	Fshati Mazgit - Obiliç	044/156.312	
14	70166068	Hotel "Baci"	Prishtine	08.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	22	44	18	0	Prishtine - Ulpiane 01	038/548.356	
15	70212102	Hotel"Kalaja"	Vushtrri	05.12.200	05.01.200	05.01.201	17	34	12	3	Rr.2.Maji -	028/72092	

				5	6	1					Vushtrri		
16	80454694	Motel"Kacoli"	Kline	29.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	14	28	11	30	Voljake - Kline	044/138.845	
17	80495544	Motel "Drini"	Kline	20.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	13	33	11	14	Voljake - Kline	044/350.829	
18	80092300	Motel "Mani"	Kaçanik	23.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	12	25	11	5	Kaçanik I Vjeter	044/143.377	
19	80623127	Motel "Kulla"	Ferizaj	29.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	7	14	6	4	Rr.e Reçakut Ferizaj	044/113.551	
20	80044232	Bujtina "Oltash"	Prizren	29.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	7	14	3	0	Rr.e Bujtinave 14 Prizre	029/631628	
21	80123981	Hotel"Evropa 92"	Kaçanik	22.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	20	38	18	3	Kaçanik I Vjeter	044/503.457	
22	80450612	Hotel"Apollonia"	Prishtine	30.11.2005	05.01.2006	05.01.2011	33	36	16	10	Rr.Vvezrit Fazliu Pn Prishtine	038/250.477	
23	80111681	Hotel "Prishtina"	Prishtine	05.12.2005	05.01.2006	05.01.2007	40	48	32	1	Rr.VasoPasha N.20-Pr	038/223.284	
24	70107128	Bujtina"Velania"	Prishtine	05.12.2005	05.01.2006	05.01.2007	11	15	1	0	Rr.Xhemajli Berisha 4/34	044/418.839	
25	80026757	Motel "AVIJANO"	F.Kosovë	30.11.2005	05.01.2006	05.01.2001	13	27	11	3	Sllatine - Fushe Kosove	044/111.633	
26	70149976	Hotel"Pejton"	Prishtine	23.12.2005	05.01.2006	05.01.2007	9	11	9		Rr.Pashko Vasa-Prishtine	038/222.204	
27	70020923	Hotel"Amazona"	Oboliç	01.12.2005	05.01.2006	05.01.2007	16	32	10	15	Babimost - Obiliç	044/454.454	
28	70217692	Hotel"AFA"	Prishtine	22.12.2005	05.01.2006	05.01.2007	29	54	23	5	Rr. Ali Kelmendi Nr.15	038/244.919	
29	80677154	Motel"Tirana"	Shtime	15.12.2005	05.01.2006	05.01.2007	10	20	4	2	Carraleve - Shtime	044/206.631	
30	70077116	Motel"Piknik"	Prizren	05.12.2005	05.01.2006	05.01.2007	12	16	7		Lutogllave - Prizren	044/158.829	
31	80483376	Hotel"Pallas"	Mitrovice	21.12.2005	05.01.2006	05.01.2013	40	80	32	7	Supkovc - Mirovicë	028/531.180	
32	70022596	Hotel"Bali"	F.Kosovë	30.12.2005	05.01.2006	05.01.2011	20	37	7		Rr.Kong i Manastirit 12	038/535.305	
33	80660421	Hotel "Madridi"	Prishtine	20.12.2005	05.01.2006	05.01.2007	12	24	10		Hajvali-Prishtine	044/505.444	
34	80009259	Motel"Bujari"	Prizren	02.12.2005	22.01.2008	22.01.2013	7	14	5		Jusuf Gervalla 54	044/113.474	
35	80680716	Motel"Dea"	Mitrovice	#VALUE!	08.03.2006	08.03.2011	12	20	5	3	Zhabar I Ulet - Mitrovice	044/146.353	
36	80573626	Motel Restorant"Eja"	Viti	14.12.2005	08.03.2006	08.03.2011	7	14	6		Bdrike e Eperme -Viti	044/165.464	
37	80244746	Hotel"Kosova-Bres"	Gjilan	30.05.2006	05.01.2006	05.01.2011	20	36	23	5	Bresalc - Gjilan	044/206.250	
38	70154675	Motel"Gipa"	Lipjan	27.12.2005	08.03.2006	08.03.2007	10	20	3		Rr.e Janjeves.Pn.-Lipjan	044/207.631	
39	70217544	Motel "ASI"	Lipjane	27.12.2005	08.03.2006	08.03.2007	14	28	5	3	Rr.Marigona Nr.11.b	044/180.042	

40	70279574	Motel"Oferta"	Prizren	27.12.2005	08.03.2006	08.03.2011	16	30	26	10	Rr.Barikadan.Pn	044/501.107
41	70233118	Hotel "Ura e Gurit"	Vushtrri	27.12.2005	08.03.2008	08.03.2011	12	24	15		Magjistarle Prishtine -Mitrovice	044/176.495
42	80320671	Motel"Florida"	Ferizaj	28.12.2005	17.02.2008	17.02.2013	8	16	8		Rr. E Raçakut-Talinovc I Jerlive	044/325.360
43	70048068	Hotel."Neëco-Trofta"	Istog	28.12.2005	08.03.2006	08.03.2011	18	36	35	15	Rr.Hysni Zajmi Istog	044/333.555
44	70053063	Motel Intertrans - coop	Therande	29.12.2005	16.11.2006	16.11.2007	8	16	4		Rr.Brigada 123	044/242.322
45	80035861	Hotel "Fontana"	Kaçanik	29.12.2005	08.03.2006	08.03.2011	8	16	11	5	Kaçanik	044/243.666
46	70216571	Motel"Tina Petroll"	Lipjan	29.12.2005	08.03.2006	08.03.2007	7	14	7		Magjistralja Prishtine -Lipjane	044/133.414
47	80676093	Hotel"Gold"	Peje	29.12.2005	08.03.2006	08.03.2011	16	28	5		Rr.Lirija -9 Peje	044/125.116
48	70222899	Motel "Berne"	Ferizaj	30.12.2005	16.11.2006	16.11.2007	6	12	4		Fshati - Gerlicë - Ferizaj	044/152.594
49	80710852	Motel "Mena"	Prizren	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2007	12	24	8	4	Llagjeja Dardania - Prizren	044/350.684
50	70159548	Motel"Mali"	Prishtine	30.12.2005	15.06.2007	15.06.2012	7	7	4		Tenezhdoll - Prishtine	044/167.542
51	80654189	Motel"Boss"	Lipjan	30.12.2005	17.05.2007	17.05.2012	14	26	5	2	Rr.Pjeter Bogdani -Lipjan	044/316.502
52	80041926	Motel"Jaha"	Rahovec	30.12.2005	16.11.2006	16.11.2011	7	19	13		Rr. E UÇK-së - Rahovec	044/278.745
53	80588771	Motel "Beka"	Lipjan	30.12.2005	04.05.2006	04.05.2011	18	36	7	2	Magj.Prishtine - Shkup	044/397.990
54	70197491	Hotel "Eliza"	Deçan	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2007	9	18	8	6	Magjstralja Peje - Deçan	044/140.560
55	70234387	Hotel "Niki-s"	Gjakove	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2007	7	14	14		Tranzit Gjakove - Prishtine	044/506.825
56	80302223	Motel "Holiday"	Ferizaj	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2007	15	26	5	2	Cen Dugolli - Ferizaj	044/126.276
57	80280831	Motel "Dani"	Ferizaj	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2011	7	14	13		Rr.Rexhep Bislimi 347	044/294.416
58	70314414	Hotel"Dioni"	Prishtine	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2007	9	18	4		Rr.Vasko Pasha	044/147.956
59	70164687	Hotel"Butrinti"	Viti	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2011	8	16	11	5	Budrike e Eperme - Viti	044/193.615
60	80625448	Hotel"Begolli"	Prishtine	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2011	17	34	8		Rr.Maliç Pashe Gjinolli Nr.8	044/308.093
61	80160330	Hotel "Sara"	Prishtine	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2011	18	26	7		Rr.Maliç Pashe Gjinolli Nr.8	044/238.765
62	80694091	Hotel"Alvida"	Prizren	30.12.2005	08.03.2006	08.03.2007	18	35	5	4	Rr.Ibrahim Lutfiu	044/217.167
63	80472129	Hotel"Princi I	Prishtine	30.12.200	08.03.200	08.03.201	22	74	22	5	Rr.Asllan Pireva	044/505.050

		Arberit"		5	6	1							
64	80002041	Motel "Ermal"	Kline	30.12.2005	20.03.2007	20.03.2012	6	12	3	3	Fshati Sverke - Kline	044/221.562	
65	70209171	Hotel "Univers"	Prizren	10.01.2006	08.03.2006	08.03.2007	19	38	9	3	Vermice - Prizren	044/113.257	
66	80620187	Motel "Drini"	Prizren	10.01.2006	08.03.2006	08.03.2007	7	14	5	2	Vermice - Prizren	044/216.612	
67	70035679	Motel"Dani Compani"	Prishtine	18.01.2006	08.03.2006	08.03.2007	12	24	5		Lapnaselle - Prishtine	044/316.537	
68	80295227	Hotel"Holiday"	Prizren	18.01.2006	08.03.2006	08.03.2007	11	22	5		Rr,Nene Tereze - Prizren	044/139.661	
69	80270003	Hotel"Parku"	Peje	20.01.2006	08.03.2006	08.03.2011	10	23	6	6	Rr.e TMK-se - Prizren	044/282.832	
70	80270003	Hotel"Shala"	Peje	20.01.2006	08.03.2006	08.03.2011	14	26	6	30	Fshati Ramunë - Peje	044/282.832	
71	80273096	Motel "Euro"	Vushtrri	20.01.2006	08.03.2006	08.03.2007	12	24	5		Rr.Shote Galica - Vushtrri	044/196.700	
72	70214158	Motel"Albatros"	F.Kosovë	20.01.2006	15.06.2007	15.06.2012	7	11	6		Bresje,Rr.Pejes - F.Kosove	044/207.054	
73	80093284	Motel "Movempik"	Ferizaj	20.01.2006	08.03.2006	08.03.2007	40	70	9		Talinovc I Madh - Ferizaj	044/260.440	
74	80676956	Motel "Eleganti"	Ferizaj	20.01.2006	08.03.2006	08.03.2011	11	22	6		Rr.Afrim Zhitija - Ferizaj	044/231.265	
75	80613105	Metel Restorant "Sofra"	Ferizaj	10.02.2006	04.05.2006	04.05.2011	10	20	11	3	Rr.Vllezerit Gervalla - Ferizaj	044/255.904	
76	70148195	Motel "Sofra"	Ferizaj	10.02.2006	04.05.2006	04.05.2011	21	21	5	2	Rr.Vllezerit Gervalla - Ferizaj	044/378.889	
77	80049412	Hotel "Gorejne"	Prishtine	14.02.2006	04.05.2006	04.05.2007	18	36	23		Veternik - Prishtine	044/202.561	
78	70062250	Motel Resoran "City"	Prizren	28.02.2006	04.05.2006	04.05.2011	9	18	7	3	Rr.Edi Durham 113 Prizren	044/636.986	
79	80474652	Motel "Gjilani"	Gjilan	28.02.2006	08.03.2006	08.03.2011	16	32	5		Rr. Dardania 8/14 Gjilan	044/233.360	
80	80454791	Motel "Thana"	Kline	28.02.2006	08.03.2006	08.03.2011	18	36	5	10	Kline	044/165.125	
81	70048421	Hotel"Kosova Park"	Istog	16.03.2006	20.03.2007	20.03.2012	11	22	16	10	Banje - Istog	044/640.008	
82	70093760	Motel Restoran "Zani"	Lipjan	17.03.2006	03.05.2007	03.05.2012	7	8	4		Magj Lipjan - Prizren	044/136.805	
83	80698771	Motel " Luxor"	Prishtine	20.03.2006	04.05.2006	04.05.2007	15	21	8		Rr.Nazim Gafurri Pn	038/517.888	
84	70143671	Hotel "Xhema"	Prishtine	21.03.2006	04.05.2006	04.05.2011	8	16	4		Rr.Maliq Pashe Gjinoli Nr 8	044/177.665	
85	70291142	Hotel"Amsterdam"	Gjakove	03.04.2006	04.05.2006	04.05.2007	17	34	10		Rr.Mithat Frasheri - Gjakove	044/129.020	
86	70212519	Motel "Euro Benz"	Malisheve	06.04.2006	04.05.2006	04.05.2011	7	14	7		Magjstralja - Peje-Prishtine	044/152.285	
87	80344767	Motel Resto	Shtime	07.04.200	17.01.200	17.01.201	9	18	3		Davidovc -	044/201.866	

		"Titanic"		6	8	3					Shtime		
88	80447086	Motel "Aldi"	Prishtine	12.04.2006	04.05.2006	04.05.2007	7	14	5		Çagllavice - Prishtine	044/120.907	
89	70134465	Hotel "Europe"	Gjakove	12.04.2006	04.05.2006	04.05.2007	9	18	8	15	Rr.Pashko Vasa - Gjakove	044/604.729	
90	80631189	Motel "Muhaxheri"	Ferizaj	12.04.2006	06.06.2008	06.06.2009	15	30	6	3	Rr.Rexhep Bislimi	044/207.024	
91	80123981	M.Europa92 M Binjak	Prishtine	26.04.2006	05.01.2006	05.01.2011	20	40	13	8	Lapnaselle - Prishtine	044/503.457	
92	80596235	Motel "Niki"	Hani I Elezit	26.04.2006	04.05.2006	04.05.2011	9	18	4		Hani i Elezit	044/228.296	
93	70059721	Motel Restoran Gryka	Peje	17.05.2006	16.11.2006	16.11.2011	7	14	4	3	Rr.Peje Kuqisht	044/148.348	
94	70341599	Hotel"Fenix"	Prishtine	24.05.2006	0	0	7	14	3		Prishtine	044/626.459	Mbyllur
95	70034543	Motel "Kosova"	Rahovec	30.05.2006	16.11.2006	16.11.2011	8	18	7	6	Magji.Gjakove-Prizren	044/254.841	
96	70322863	Motel "Brooklyn"	Ferizaj	24.07.2006	04.05.2006	04.05.2011	9	18	8		Rr.Qamil Ilazi - Ferizaj	044/627.765	
97	70347396	Motel "Agora"	Lipjan	08.08.2006	16.11.2006	16.11.2007	10	20	4		Rr.Skederbeu Lipjan	044/671.747	
98	70008790	H. "Dona Internacional	Peje	25.08.2006	16.11.2006	16.11.2011	20	36	10		Rr.Besnik Lajqi Pn	039/31.296	
99	70362790	Hotel"Royal"	Prishtine	25.08.2006	16.11.2006	16.11.2011	14	28	14		Rr.Pashko Vasa Nr 3	044/160.300	
100	70175991	Motel Restoran"Lea"	Lipjan	25.08.2006	04.05.2006	04.05.2011	18	36	15		Magjstrlja Prishtine - Lipjan	044/222.248	
101	70418968	Motel "Dardani"	Mitrovicë	30.03.2007	11.09.2007	11.09.2012	15	17	4		Fshati Shupkovc -Mitrovice	044/747.331	
102	80584610	Hotel"Lyon"	Prishtine	30.03.2007	17.01.2008	17.01.2009	17	24	7		Rr.Rrustem Statovci Nr.91	044/220.997	
103	70262185	Bujtina"Villa Liria"	F.Kosovë	05.04.2007	17.01.2008	17.012009	12	14	4		Zona Industriale Fushe Koso	044/127.011	
104	70219422	Motel"Berati"	F.Kosovë	06.04.2007	17.05.2007	17.05.2008	7	7	6		Sllatine - Fushe Kosove	04/257.156	
105	80035616	Hotel "Inter Evropa"	Gjilan	06.04.2007	17.05.2007	17.05.2012	7	14	7		Magjstralja Gjilan - Ferizaj	044/112.095	
106	70383256	Motel Resto "Harea"	Lipjan	11.04.2007	17.05.2007	17.05.2012	10	10	3		Rr.Prishtine - Ferizaj	044/507.917	
107	70312498	Hotel"Ambasador"	Prishtine	16.04.2007	17.05.2007	17.05.2012	18	18	15	2	Rr.Adrian Krasniqi Nr.1	044/362.923	
108	80689497	Motel "Niti - B "	Viti	17.04.2007	17.01.2008	17.01.2013	14	16	5		Kllokot - Viti	044/193.861	
109	70349786	Hotel"Kristal"	Gjilan	26.04.2007	17.05.2007	17.05.2012	40	80	40	10	Rr.Skenderbeu Nr.39	044/125.602	
110	70017677	Motel "Luassana"	Ferizaj	03.05.2007	17.05.2007	17.05.2012	15	20	4		Rr.Rexhep Bislimi - Ferizaj	044/142.397	
111	70026257	Hotel "Vita"	F.Kosovë	03.03.2007	17.05.2007	17.05.2012	19	25	14		Fshati Vrogoli - F. Kosove	044/189.923	
112	70048034	Hotel "Royal"	Peje	10.05.200	15.06.200	15.06.201	16	32	16	4	Rr.Toni Bler Nr	044/134.890	

				7	7	2					.2		
113	70103577	Motel"Argjena"	Dragash	10.05.2007	02.10.2007	02.10.2012	11	40	11		Fshati Brod - Dragash	044/502.368	
114	80137800	Hotel "Genti"	Mitrovice	10.05.2007	11.09.2007	11.09.2012	14	14	4		Mitrovoce	044/213.860	
115	80386117	Motel "Denisi"	Istog	14.05.2007	21.04.2008	21.04.2013	8	16	6		Dobrushe -Istog	044/225.000	
116	80283873	Motel "Venera"	Prishtine	24.05.2007	02.10.2007	2.102008	8	10	5		Veternik - Prishtine	044/665.921	
117	80459050	Motel"Porta"	F.Kosovë	31.05.2007	17.01.2008	17.01.2013	8	8	4		Sllatine - Fushe Kosove	044/208.183	
118	80361165	Hotel "Las Vegas"	Ferizaj	31.05.2007	17.05.2007	17.05.2008	14	16	4	2	Rr. Rexhep Bislimi - Ferizaj	044/591.677	
119	70134431	Hotel "Bolero"	Ferizaj	04.05.2007	22.01.2008	22.01.2013	6	12	10		Deshmoret e Kombit	044/135.856	
120	80695993	Motel "Hana Tex"	Shtime	04.05.2007	15.06.2007	15.06.2012	9	16	3		Rr.Komandant Kumanova	044/141.623	
121	70179011	M.Kroni I Mbretit"	Drenas	06.06.2007	17.01.2008	17.01.2013	7	9	4		Krrotice e Eperme - Drenas	044/750.827	
122	70012455	Motel "Paradis"	Prizren	20.06.2007	22.01.2008	22.01.2009	7	14	4	2	Ëiliam Ëoker - Prizren	044/290.954	
123	80046847	Hotel "Dea"	Prishtine	27.06.2007	17.02.2008	17.02.2013	17	32	5		Velani - Prishtine	044/555.929	
124	80116489	Hotel "ORA"	Prishtine	28.06.2007	17.01.2008	17.01.2009	27	27	15	3	Prishtine -Rr. Çajupi	044/700.268	
125	70277021	Motel "Antika"	Peje	28.06.2007	17.01.2007	17.01.2008	7	7	12	5	Vitomirice - Peje - Razhaj	044/348.028	
126	70052029	Hotel " OK "	Prizren	02.07.2007	17.01.2008	17.01.2013	24	48	19	5	Lugishte - Prizren	044/113.362	
127	70216662	Hotel Res "Kalaja"	Viti	06.07.2007	05.01.2006	05.01.2011	13	26	9	2	Kllokot - Viti	044/322.634	
128	80206518	M."Minatori Petroll"	Malisheve	11.07.2007	04.04.2008	04.04.2013	9	18	4	1	Terpeze e Ulet - Malisheve	044/155.661	
129	80581998	Motel "Evropa"	Drenas	20.07.2007	17.02.2008	17.02.2009	7	14	3		Llapushnik - Drenas	044/269.463	
130	70301054	Motel "Excluziv"	Lipjan	26.09.2007	17..03.2008	17.03.2013	10	10	6		Konjuh - Lipjan	044/610.993	
131	70426082	Hotel "Pllaza"	Prishtine	27.09.2007	17.01.2008	17.01.2013	12	14	4		Rr.Luan Hajredinaj Nr.22	044/146.583	
132	70129015	M."Besi-Company"	Suharekë	28.09.2007	04.04.2008	04.04.2013	7	8	4		Duhel - Suhareke	044/520.520	
133	70429096	Motel "Fati"	Ferizaj	09.10.2007	17.02.2008	17.02.2013	10	20	5	2	Muhovc - Ferizaj	044/325.296	
134	70443604	Motel "Gjeneva"	Gjilan	19.10.2007	17.06.2008	17.06.2013	12	12	4		Parallove - Gjilan	044/361.447	
135	80002432	Hotel "Nora"	Kline	06.11.2007	17.01.2008	17.01.2013	30	60	20	4	Gllareve - Kline	044/132.166	
136	70457808	Hotel " Real "	Prishtine	26.12.2007	17.02.2008	17.02.2009	12	12	5		Rr.Vaso Pasha - Prishtine	044/170.148	
137	70422656	Mot"Villa	Lipjan	13.12.200	17.02.200	17.02.200	15	15	12	4	Zona Industriale	044/250.999	

		Marigona"		7	8	9					- Lipjan		
138	80468474	Motel "Valdrini"	Ferizaj	11.03.2008	17.06.2008	17.06.2009	14	14	4		13 Qershori - Ferizaj	044/279.438	
139	70009710	Motel "Donarti"	Prishtine	15.04.2008	21.04.2008	21.04.2013	10	16	7		Bil Clinton Nr 57/A	044/176.262	
140	70163202	Hotel"Europa	Prishtine	15.042008	21.04.2008	21.04.2009	7	14	5		Robert Dol Nr.23	044/656.045	
141	70426594	Motel "Shpati"	Obiliç	24.04.2008	06.06.2008	06.06.2013	10	10	5		Magj.Prishtine - Obiliç	044/206.711	
142	70335066	Hotel'Art-Nis"	Istog	24.04.2008	06.06.2008	06.06.2013	10	25	8	6	Deshmoret e Kombit	044/282.068	
143	80009259	Motel AS	Ferizaj	27.12.2005	24.12.2008	24.12.2013	18	37	7	10	Rr. E Prizrenit - Ferizaj	044/120.471	
144	70101320	Metel "Bonita"	Ferizaj	12.05.2008	05.01.2006	05.01.2007	7	14	5		Rr magj . Prishtine - Ferizaj	044/121.398	
145	70289442	Hotel "Metropoll"	Gjakove	31.01.2008	24.12.2008	24.12.2013	14	16	4	1	Rr. Nenena Tereze PN	044/388.169	
146	70038549	Hotel Berisha	Kline	26.06.2007	24.12.2008	24.12.2013	10	20	8	2	Magj -Prishtine Peje	044/302.434	
147	70350221	Hotel Grand	Prishtine	05.06.2008	24.12.2008	24.12.2013	286	292	248	20	Prishtine	044/503.930	
148	70006582	Motel Te Arberi	Lipjan	21.10.2008	24.12.2008	24.12.2013	19	38	6	2	RR. Robert Gajdiku	044/271.491	
149	70436314	Motel Arena	Obiliç	13.11.2008	24.12.2008	24.12.2013	11	14	5		Prugovc - Prishtine	044/233.553	
150	70374111	Hotel Jehona	Kamenice	22.06.2007	24.12.2008	24.12.2013	7	2	10	12	Abdullah PrershevaNr.30	044/222.519	

UNIVERSITETI I SHKENCAVE ORGANIZATIVE
PJETËR BUDI
INSTITUTI PËR STUDIME - PRISHTINË

FAKULTETI TURIZËM HOTELERI

Turizmi në Kosovë

Arife Muji

Tel : +381 38 234 566; +377 44 163 372; +386 49 163 372 e-mail: info@universitetipjeterbudi.com
www.universitetipjeterbudi.com

Faktorët e zhvillimit të turizmit në Kosovë

Me qëllim të identifikimit të faktorëve përcaktues për zhvillimin e turizmit të një vendi është me rëndësi që të njihemi edhe me disa nga treguesit më të rëndësishëm ekonomik. Në vijim po prezantojmë në formë tabelare disa prej treguesve.

Faktorët natyrorë si motive turistike

Kosova ka shanse të mrekullueshme për zhvillim të turizmit. Disponon me atraksionet natyrore të begatshme, me lokacione gjeografike të volitshme. Disa prej përparësive të saj turistike të veçanta janë veçoritë e dallueshme morfologjike, hidro-grafike, klimatike dhe elemente të tjera atraktive te cilat e bëjnë Kosovën një nder hapësirat turistike më tërheqëse në rajon.
Edhe pse Kosova nuk posedon disa faktorë, të cilët kanë ndikim tërheqës, në pjesën më të madhe të kërkesës turistike, siç është deti, ajo disponon me potencial të jashtëzakonshëm natyror dhe mundësi tjera për zhvillimin e gati të gjitha formave të turizmit, në radhë të pare, të turizmit dimëror-sportiv, malorë, shëndetësorë, transit, gjuetisë turizmit të biznesit etj. Studimet e bëra kanë treguar se në Kosovë ekzistojnë mundësi për ndërtimin e 20 qendrave të turizmit dimëror, të cilat mund të ofrojnë kushte shumë të mira për zhvillimin e turizmit dimëror-sportive, sipas standardeve ndërkombëtare.

Përveç mundësisë së ngritjes së qendrave turistike për zhvillimin e formave tjera turistike duhet pasur parasysh si: Grykën e Rugovës, e cila me bukuritë e saj të rralla, paraqet atraksion të posaçëm, Shala e Bajgores, ofron kushte shumë të mira për zhvillimin e llojeve të caktuara të turizmit, pastaj burimi i Drinit të Bardhë, liqenet natyrale, Shpella e Gadimës, Radavcit, në Grykë të Rugovës, Panorc,

Petreshticë, Bresalc etj. Nga atraksionet tjera duhet veçuar, Ujëvarën Mirusha, Bifurkacionin e lumit të Nerodimës etj. Nga burimet e ujërave termale mundësi turistike ofrojnë Banja e Pejës, Kllokotit dhe Banja e Mitrovicës dhe burime tjera termale.
Ndër faktorët më të rëndësishëm natyror që mundësojnë zhvillimin e turizmit në Kosovë mund të përmenden:

- Pozita gjeografike i mundëson qasje të favorshme në tregun turistik rajonal dhe më gjerë;
- Kushtet klimatike të favorshme;
- Relievi i thyer kodrinor dhe malor, i pasur me shumëllojshmëri të florës dhe faunës, natyra dhe ekologjia i krijojnë kushte për zhvillimin e turizmit të gjelbër;
- Atraksionet turistike si shpellat, grykat, kantonet, lumenjtë, liqenet etj.

Motivet gjeomorfologjike

Me motive gjeomorfologjike nënkuptohen format më tërheqëse në relievin e tokës që kanë në vete atribute tërheqëse për turistët. Vështruar nga aspekti hapësinor motivet gjeomorfologjike duhet të kihen parasysh relacionet ndërmjet pikave të ndryshme tokësore, të paraqitura me elementet e lartësive mbidetare, gjegjësisht ultësirat dhe lartësirat e tokës. Vetitë rekreative të këtyre motiveve shprehen me komponentët relievore ndikimin e relievit në klimë, hidrografi, vegjetacion dhe jetën shtazore.

Relievi paraqet një prej elementeve më të dalluara të mjedisit, në veçanti ndryshimet gjeomorfologjie shumë më të pasura me atraktivitete se sa ato të ultësirave.
Të gjitha format relievore nuk janë njësoj tërheqëse dhe nuk e kanë të njëjtën vlerë turistike. Shikuar nga aspekti i formave të relievit që janë tërheqëse për turistët mund të përmenden: malet, shpellat, grykat, kanjonet etj.

Arkitektura e shkëmbinjve paraqet një spektakël me veçanti të një mjedisi gjeografik. Në përgjithësi të gjitha format gjeomorfologjive janë interesante si dukuri natyrore për qarkullime turistike.

Grykat, kanjonet dhe shpellat si motive turistike janë atraksione turistike që paraqesin forma të ngushta relievore të maleve që kanë anë vertikale. Estetika dhe kurioziteti që disponojnë grykat i bëjnë këto atraktive për turizëm. Edhe qafat malore hyjnë në kategorinë e grykave. Në Kosovë ekziston numër i konsiderueshëm i grykave, shpellave dhe kanjoneve. Alpet shqiptare dhe masivi i Sharit janë rajonet më të pasura me gryka, shpella dhe kanjone

.

Grykat. Më të njohura në Kosovë janë: Gryka e Rugovës, e Kaçanikut, Carralevës, Ibrit etj. Gryka e Rugovës me bukuritë e veta natyrore është gryka më e njohur në rajon dhe më gjerë.
Në Kosovë kanjoni më i njohur është kanjoni i Mirushës, i cili ka sistem prej 13 ujëvarave dhe 16 liqeneve të mëdhenj dhe të vegjël me një bukuri madhështore.

Shpellat. Paraqesin forma gjeomorfologjike për relievin, në turizëm kanë rol të veçantë për arsye se vizitat që iu bëhen kanë karakter turisti.
Në Kosovë përveç shpellës së Gadimes ka edhe shpella tjera, të cilat ende nuk janë të përgatitura për t'u vizituar nga turistet si: shpella e Radavcit, e Panorcit, Petreshticës, Bresalcit, në Grykë të Rugovës etj.

Elementet hidrografike, janë element mjaft i rëndësishëm i trashëgimisë natyrore të një vendi. Përmes ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore mund të tregohet kompleksi natyror i përbërjes gjeologjike, relievit, klimës, florës dhe faunës si dhe aktivitetit të njeriut për përshtatjen dhe shfrytëzimin e elementeve hidrografike për plotësimin e nevojave të ndryshme.
Pozitën gjeografike që ka Kosova, me lartësi mesatare (811m), mbyllja e hapësirës së saj me male të mesme dhe të larta në pjesët periferike krijuan kushte për formimin e nyjës hidrografike në Kosovë. Ujërat e Kosovës në Sukën e Dermanit në malin e Nerodimës ndahen dhe derdhen në tri pellgje: në detin Adriatik, Egje dhe në Detin e Zi.

Lumenjtë, atraktiviteti natyror që kanë lumenjtë në luginat e veta shërbejnë edhe për zhvillimin e turizmit. Rëndësia turistike e lumenjve, përveç përqendrimit në shfrytëzimin e tyre për larje, zhvillimin e sporteve, si noti, peshkimi etj, ata me kanjonet, grykat dhe ujëvarat që kanë, paraqesin atribute atraktive për zhvillim të turizmit. Lumenjtë e Kosovës janë të njohur me atraktivitetin dhe estetiken e tyre natyrore, që mund të përdorën për zhvillimin e turizmit.
Lumenjtë siç janë: Mirusha, Burimi i Drinit të Bardhë, Nerodimja etj. me atraktivitetin e tyre natyror mahnitës, janë atraksione mjaft interesante për turistët.

Liqene, ka po thuaj në të gjitha gjiret gjeografike dhe në lartësi të ndryshme mbidetare, të cilët kanë rëndësi për zhvillimin e turizmit, sidomos në vendet kontinentale, të cilat nuk kanë det. Për nga lloj i liqeneve dallohen liqenet akullnajor, lumor dhe relikte (artificial). Liqet e akullnajave janë më të bukurit prej të gjitha llojeve për arsye se ata gjenden në zonat malore dhe janë pjesë e pandashme e atraksioneve të masiveve malore. Kosova është e pasur me këto tri lloje të liqeneve. Liqene akullnajore në Kosovë ka më së shumti në Alpet Shqiptare dhe në Malet e Sharrit.
Në Alpet shqiptare janë të njohura këto liqene :

- Në Malet e Gjeravicës janë liqeni i madh, liqeni i vogël,
- Në Rugovë liqeni i Leqinatit;

Në Malet e Sharrit janë 16 liqene, prej tyre janë:

- Liqeni i Livadhit;
- Liqeni i Bogovinës;
- Liqeni i Zi ;
- Liqeni i Jazhicës;
- Liqeni i Sipërm etj.

Kosova ka edhe një numër të liqeneve artificiale, të cilët shfrytëzohen për ujë të pijshëm por edhe për zhvillimin e turizmit. Tabela në vijim prezanton liqenet artificiale të Kosovës.

Lumi	Emërtimi i liqenit artificial
Ibër	"Gazivodë"
Batllavë	"Batllava"
Graçankë	"Badovc"
Prrue	"Radoniq"
Përlepnicë	"Përlepnicë"

Ujërat termale, Kosova ka burime të rëndësishme të ujërave termale, të cilat shfrytëzohen për qëllime mjekësore dhe rekreative. Këto resurse nuk shfrytëzohen racionalisht e as nuk janë hulumtuar sa duhet. Zyrtarisht ekzistojnë vetëm tri qendra shëruese: Banja e Pejës, e Kllokotit dhe Banjëska (në veri të Mitrovicës). Megjithatë, ekzistojnë edhe burime tjera, të cilat nuk shfrytëzohen dhe nuk janë hulumtuar, më të njohura janë: burimi i ujit në Malishevë, Uglar, Poklek, Dobërqan, Lluzhan , Deçan etj.

Motivet antropogjene

Oferta turistike e një vendi turistik është e përbërë nga motivet natyrore dhe motivet antropogjene. Motivet antropogjene janë faktorë atraktivë shoqëror, të cilët nxisin qarkullimin turistik. Numër i konsiderueshëm i turistëve, për të kënaqur kërshërinë e tyre turistike, vizitojnë vende të ndryshme historike, objekte të njohura kulturore. Motivet antropogjene janë objekt i qarkullimeve turistike, numër i madh i turistëve kërkojnë vende historike, objekte kulturore të njohura, fushëbeteja, ngjarje të rëndësishme historike etj, me qëllim të zgjerimit të njohurive të tyre dhe njohjes më përsëafermi të këtyre vlerave.

Vështruar për nga lloj, motivet antropogjene janë të llojllojshme, të cilat së bashku janë segment i rëndësishëm i ofertës turistike të një vendi. Bazuar në efektet dhe funksionet turistike që kanë mund të ndahen:

- Monumente kulturore-historike;
- Institucione kulturore;
- Manifestime kulturore;
- Manifestime argëtuese dhe sportive;
- Produktet e artizanateve si motive etnosociale.

Begatitë etnografike të Kosovës (veshja e llojllojshme dhe e larmishme, ndërtesat piktoreske rurale, begatitë e melosit etj) kaherë janë të njohura, dhe nga ky aspekt e bëjnë Kosovën trevë jashtëzakonisht tërheqëse.

Burimet njerëzore, paraqesin elementet bartës për ekzistencën dhe funksionimin normal të një biznesi. Aktiviteti i drejtimit të personelit është mjaft kompleks, ku implikohen operacionet me karakter administrativ, organizativ, ekonomik etj. për dallim nga sektorët e tjerë. Punësimi në sektorin e turizmit mund të jetë sezonal ose i përhershëm. Te punësimi sezonal stafi i angazhuar mund të jetë më pak i kualifikuar krahas punës së përhershme. Në turizmin kosovar mungesa e të dhënave të statistikës turistike për të punësuarit, nivelin e përgatitjes profesionale pamundësojnë që të bëhet një analizë më e hollësishme e burimeve njerëzore në
këtë sektor. Njëri nga faktorët më të rëndësishëm, për periudhën vijuese për zhvillimin e turizmit është përgatitja e kuadrit profesional turistik.
Turizmi kosovar ka mungesë të kuadrit profesional duke filluar nga mungesa e mësimdhënësve, të shkollave profesionale të turizmit, drejtimeve të reja turistike,
planprogrameve mësimore etj. Shkollat ekzistuese me drejtime të turizmit janë në kuadër të shkollave të profileve tjera profesionale dhe i përcjellë vështirësia e mungesës së objekteve ndihmëse ku mund të ushtrojnë pjesën praktike nxënësit e profileve turistike. Në Kosovë aktualisht funksionojnë numër i vogël i shkollave të mesme që në kuadrin e vet kanë drejtime të turizmit, ndërsa fakultete në sektorin publik drejtime të turizmit janë në Fakultetin e Biznesit në Pejë dhe Universiteti Privat “Pjeter Budi” në Prishtinë.

Potencialet turistike në zonat rurale, karakteristikat themelore të gjendjes aktuale të turizmit fshatar Kosovën e radhisin në regjione me resurse të konsiderueshme, por pa traditë fare në këtë lloj të turizmit. Karakteristikat e hapësirës, gjendja e biodiverzitetit, pozita gjeo-komunikatave, klima dhe vetitë tjera natyrore janë bazë e mirë për përfshirjen e turizmit rural në ecuritë e përgjithshme turistike të Kosovës, e sidomos zhvillimin e turizmit vendor. Numri i madh i resurseve turistike më atraktive, nuk janë as përafërsisht të valorizuar në masën e cila do të mundësonte plasman të suksesshëm në tregun turistik të vendit dhe të huaj. Shkaqet për këtë pozitë të turizmit rural janë të shumtë, por ndër më të rëndësishme janë:

- mungesa e përvojës, e vetëdijes për leverdinë ekonomike të një aktiviteti të tillë,
- mungesa e kulturës së përgjithshme të ekonomive familjare fshatare,
- mungesa e masave të politikës ekonomike në nivel të vendit për stimulimin e zhvillimit të turizmit rural,
- mungesa e bashkëpunimit me akterët tjerë të ofertës turistike të Kosovës etj.

Në rrjedhat bashkëkohore ekonomike zhvillimi i turizmit rural është pjesë e aktiviteteve komplekse të lidhura me rivitalizimin e fshatrave. Zhvillimi i turizmit rural mund të ndikojë në krijimin e kushteve për përmirësimin e gjendjes ekonomike-sociale, e sidomos të rajoneve ekonomikisht të pazhvilluara.
Zhvillimi i turizmit rural mundëson: përmirësimin e kualitetit të jetës dhe statusit material të banorëve në rajonet fshatare dhe ekuilibrimin e zhvillimit rajonal, ndërprerjen e migrimit të banorëve të fshatrave drejtë qendrave urbane dhe motivimin e të rinjve për kthimin në fshatra që do të ndikonte në ripërtrirjen e popullatës fshatare dhe përmirësimin e strukturës së popullatës aktive për punë, rritjen e prodhimit klasik bujqësor dhe plasmanin e produkteve sipas principeve të ekonomisë së tregut, afirmimi i programeve të prodhimit organik bujqësor, ruajtja e ekosistemeve natyrore dhe mbrojtja e biodiverziteteve, si dhe plasmani i kontrolluar i frutave pyjore, bimëve shëruese aromatike, rivitalizimi i potencialeve kulturore etj.

Bujqësia dhe mundësitë e zhvillimit të turizmit rural, sektori i bujqësisë mundë të jetë një burim potencial i rritjes së zhvillimit ekonomik të Kosovës. Kosova është e begatshme me tokë pjellore dhe klimë të butë, që është e përshtatshme për prodhimin e kulturave bujqësore.

Zhvillimi i bujqësisë e sidomos në viset rurale krijon parakushte për zhvillimin e turizmit rural. Kosova ka kushte shumë të mira për zhvillimin e turizmit rural por popullata në viset rurale ende nuk e ka përvojën e duhur për zhvillimin e këtij lloj turizmi. Turizmi rural, mundëson lidhjen midis turizmit dhe agrokulturës, të gjitha format që janë të përfshira në një zonë rurale. Për zhvillimin e turizmit rural, së pari duhet të dihet çka është turizmi rural, rëndësia e tij, përfitimet etj.
Turizmi rural mund të përkufizohet si një aktivitet i ndërmarrë nga popullsia rurale me qëllim për mbështetjen e rritjes së të ardhurave të tyre. Është një tip i turizmit që përdor në mënyrë efektive burimet e atyre zonave që nuk janë të banuara plotësisht.

Rëndësia e zhvillimit të turizmit rural, zhvillimi i turizmit rural mundëson:
Shpërndarje efikase hapësinore të përfitimeve ekonomike duke minimizuar problemet socio-ekonomike;

- Përdorimi optimal i përparësive relative dhe konkurruese;
- Rritje e fuqisë tregtare;
- Minimizimi i varfërisë nga zonat rurale turistike;
- Racionalizimi i dobësive ekonomike, social, ambiantaliste,
- Ofrimi konsumatorëve më shumë shërbime turistike;
- Rajoni krijon kushte më të mira për një turizëm të qëndrueshëm;
- Krijohen standarde më të larta cilësore jetësore.

Përfitimet nga zhvillimi i turizmit rural mund të jenë:

- Përfitimet sociale: rritja e infrastrukturës në një komunitet, krijimi i mundësive për ekspozim dhe shtrirje kulturore, zhvillimi i traditave dhe zakoneve kulturore,
- Përfitimet ekonomike: rritja e të hyrave valutore në zonë rurale, krijimi i mundësive për vende të reja pune, rritja e të ardhurave familjare, krijimi i efekteve të shumëfishta nëpërmjet zhvillimit të bizneseve tjera, nxitja drejt inovacioneve dhe rritja e krijushmërisë, dhënia e mbështetjes për shërbimet ekzistuese, mbështetje për zhvillimin e arteve dhe artizanateve lokale, ndikimi në banorët lokal, që të mos shpërngulen etj.

- Përfitimet mjedisore: promovimi për krijimin dhe mbrojtjen e fshatrave ekologjikisht të pastërta, ruajtja dhe mbrojtja e burimeve natyrore, rritja e rolit komercial në ripërtëritjen e burimeve natyrore, kulturore dhe historike.

Rajoni qendror turistik i Prishtinës, në këtë rajon turistik janë këto komuna: Prishtina, Besiana, Drenasi, Lypjani, Shtimja, Kastrioti dhe Fushë- Kosova. Në këtë rajon llogaritet në ecurinë e rëndësishme të turizmit transit dhe biznesi, Ndër atraksionet me të rëndësishme mund të veçohen: Parku nacional i Gërmisë, i Blinajës, Shpella e Gadimës, Liqeni Batllavës, Ulpiana, monumente tjera të trashëgimisë kulturore etj.

Rajoni turistik i Alpeve Shqiptare, këtë rajon turistik e përbëjnë komunat: Peja, Deçani, Gjakova, Burimi, Klina, dhe Rahoveci.
Ndër vlerat me të rëndësishme duhet të theksohen masivet malore të Alpeve Shqiptare, Gryka e Rugovës, fushat dhe kanjonet e Drinit të Bardhë, Lumëbardhi i Pejës dhe Deçanit, Erenikut, Ujëvara e Mirushës, liqenet malore, burimet termale, trashëgimia e pasur dhe e shumëllojshme e monumenteve kulturore-historike (zbulimet parahistorike), kishat mesjetare, xhamitë, hamamet, urat, hanet, etj.
Motive interesante të mjedisit dhe peizazhet (Çarshia e Gjakovës ,Çarshia e Pejës, vendbanimet fshatare, kullat, stanet në bjeshkë etj.
Pasuria etnografike dhe folklorike, veshja rugovase, vallet dhe këngët folklorike, zakonet tradicionale.

Rajoni turistik i Sharrit, në këto rajon turistik bëjnë pjesë këto komuna: Prizreni, Ferizaj, Kaçaniku, Shtërpca, Sharri, Theranda, Malisheva. Ky rajon turistik është mjaft i pasur me atraktivitete turistike në lokalitete të ndryshme turistike si të trashëgimisë kulturore, po ashtu, edhe të atyre natyrore. Ndër më të njohurat mund të veçohen: Kalaja e Prizrenit, Lidhja e Prizrenit, Gryka e Lumëbardhit, Qendra turistike në Brezovicë, Suka e Dermanit, Bifurkacioni Nerodimes, Shpella e Panorcit, Shpella e Petreshticës, Gryka e Kaçanikut, etj.

Rajoni turistik i Mitrovicës, ky rajon turistik përfshin këto komuna: Mitrovicë, Skenderaj, Vushtrri, Zubin-Potoku, Leposaviqi. Monumentet e trashëgimisë kulturore dhe natyrore e bëjnë mjaft tërheqës këtë rajon për turizëm. Ndër atraksionet turistike mund të veçohen: Shala e Bajgores me bukuritë e saj, liqeni i Gazivodes, banja Banjska, kristalet e Trepçës, monumente të trashëgimisë kulturore si Kalaja e Vushtrrisë, Hamami, Ura e gurit në Vushtrri, Kalaja e Zveçanit, disa lokalitete tjera të lashta që quhen gjytete etj.

Rajoni Turistik i Anamoravës, komuna e Gjilanit, Vitisë, Dardanes dhe Artanës e përbëjnë këtë rajon turistik. Edhe këto komuna me lokalitetet e veta kanë atraksione turistike që në të ardhmen mund të shfrytëzohen për zhvillimin e turizmit. Ndër më të theksuarat janë: burimet e ujërave termale Banja në Kllokët, në Kmetoc, Uglar, monumente të trashëgimisë kulturore si Kalaja e Artanës, Kalaja e Pogragjës, Kisha në Letnicë, Stubëll etj.

UNIVERSITETI I SHKENCAVE ORGANIZATIVE
PJETËR BUDI
INSTITUTI PËR STUDIME - PRISHTINË

UNIVERSITETI "PJETËR BUDI " PRISHTINË
Fakulteti Turizëm dhe Hotelierisë

KUSHTET PËR ZHVILLIMIN E TURIZMIT NË KOMUNËN E DRAGASHIT

Punoi: Shkelqim Halili

Tel : +381 38 234 566; +377 44 163 372; +386 49 163 372 e-mail: info@universitetipjeterbudi.com
www.universitetipjeterbudi.com

PËRMBAJTJA

- Profili komunal
- Trashëgimia natyrore në funksion të zhvillimit të turizmit
- Turizmi veror dhe dimëror
- Turizmi ditor dhe rekreative sportive
- Turizmi edukativ
- Turizmi i gjuetisë dhe peshkatarisë
- Turizmi malor
- Turizmi tranzitor
- Objektet hoteliere

Profili komunal

Komuna e Dragashit përfshinë skajin jugor të rrafshit të Dukagjinit. Në veri kufizohet me komkunën e Prizrenit, në pjesën Jug-lindore dhe lindore, përmes majeve të larta të maleve të Sharrit, kufizohet me Maqedoninë, ndërsa nga Perendimi dhe Jug-perendimi me Shqipërinë.

Territori i komunës së Dragashit shtrihet në një sipërfaqe prej 435.25 km^2 dhe zë afro 4 % të territorit të Kosovës. Komuna e Dragashit ka reliev kodrinoro-malor, dhe në pjesët kufitare me Shqiprinë dhe Maqedonin e ndajnë kurora të larta malore, ndërsa në drejtim të Shqiprisë edhe gryka të thella lumore, të pa përshtatshme për kalim. Në anën tjetër pjesa kodrinore me rënje më të butë, në drejtim të Prizrenit ofron kushte më të mira dhe ky territor lidhet përmes Prizrenit me Kosovën dhe më gjërë. Klima e komunës është submalore në vendet më të ulëta dhe malore në vende të larta. Lumi i Pllavës me degët e veta formon sistemin më të madh lumor dhe përfshin rreth 63 % të territorit të komunës. Nga tërë sipërfaqja e kësaj komune, rreth 70 % janë sipërfaqe të mbuluara me kullosa.

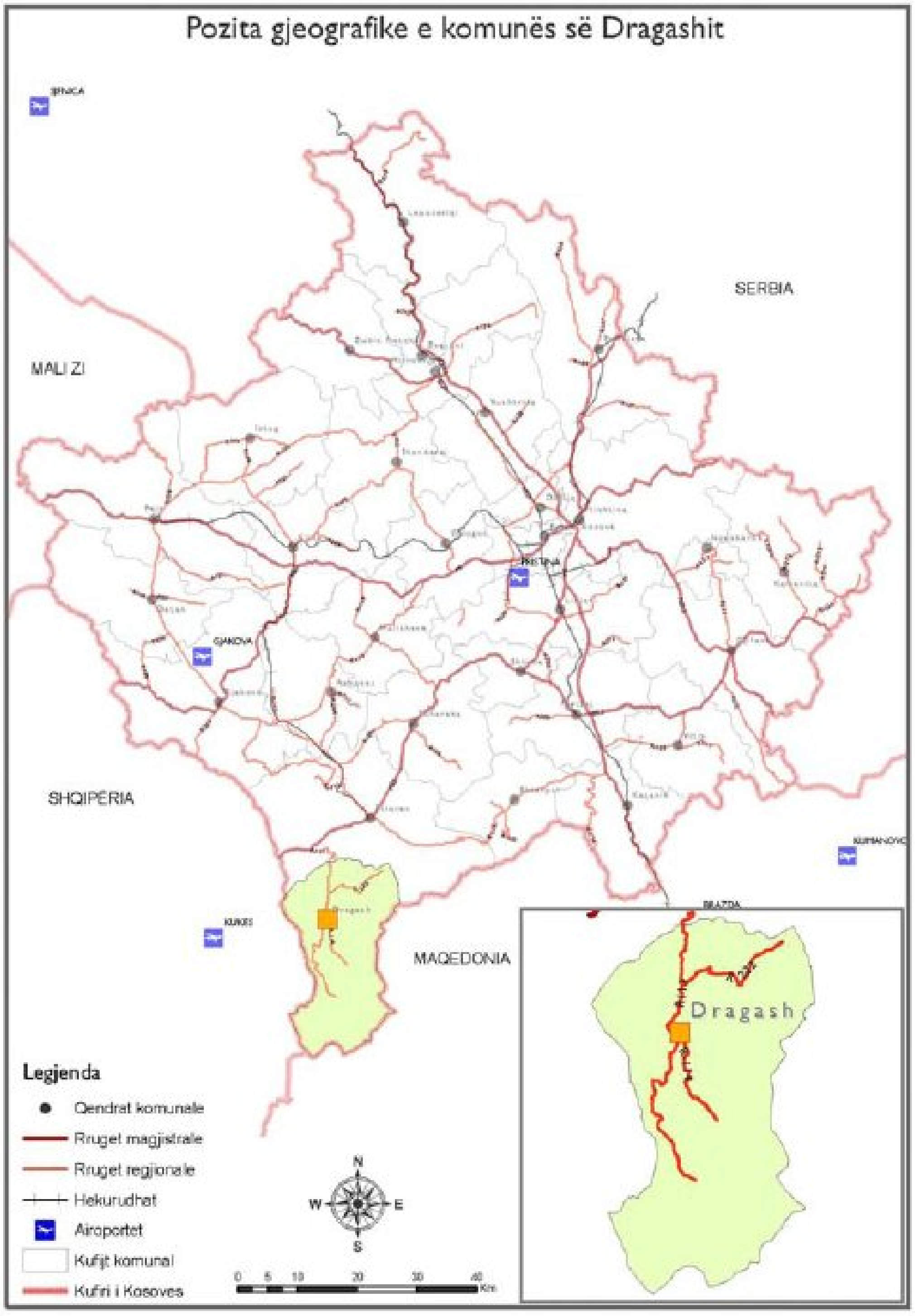
Pozita gjeografike e komunës së Dragashit
SERBIA
MALI ZI
SHQIPËRIA
MAQEDONIA
Dragash
Legjenda
Qendrat komunale
Rruget magjistrale
Rruget regjionale
Hekurudhat
Airoportet
Kufijt komunal
Kufiri i Kosoves
N
W
E
S
0 5 10 20 30 40
Km

Ministria për Mjedis dhe Planifikim Hapësinor
Instituti për Planifikim Hapësinor
Kuvendi komunal - Dragash
Nëntor, 2006

- Numri i banorëve në komunën e Dragashit vlerësohet rreth 47.000 banor.
- Në qytet jetojnë 1893 banorë (afërsisht 4 % e popullsisë)
- Në fshatra jetojnë 45646 (ose 96 % e popullsisë)
- Dendësia mesatare e popullsisë është rreth 109 ban/km²
- Ritja mesatare vjetore e popullsisë në këtë komunë është 1.7 %.
- Gjithsej në këtë komunë janë afër 7325 familje, me mesataren 6.5 anëtar.

- Etnitetet që jetojnë në këtë komunë janë: shqiptarë ~60 % dhe Boshnjakë/Goranë rreth 40 %.
- Gjithësej ekzistojnë 36 vendbanime.
- Ekzistojnë dy rajone: Opoja (e banuar me shqiptar dhe ka 19 fshatra) dhe Gora (e banuar me Goran ka 16 fshatra. Në mes gjendet qyteza e Dragashit me popullat të përzier.

Ministria për Mjedis dhe Planifikim Hapësinor
Instituti për Planifikim Hapësinor
Kuvendi komunal - Dragash
Nëntor, 2006

Trashëgimia natyrore në funksion të zhvillimit të turizmit

Opoja dhe Gora disponojnë me kushte shumë të përshtatshme për zhvillimin e turizmit. Faktorët që do t'a mundësonin zhvillimin e turizmit janë: peisazhet e bukura të Sharrit, klima e shëndoshë, ajri i pastër, numri i madh i burimeve dhe gurrave të ftohta, numri i madh i lumenjëve dhe luginave atraktive, pyjet, flora dhe fauna, liqejtë, tradita dhe zakonet, folklori, terenet e përshtatshme për skijim.[6]Analizat e shumta që janë bërë në lidhje me zhvilimin e turizmit tregojnë se në komunën e Dragashit ekzistojnë predispozita për zhvillimin e turizmit si:

<u>Turizmi veror dhe dimëror</u> - Terrenet për skijim janë shumë të përshtatshme në malet e Brodit, Restelicës, Radeshës, Zaplluxhës etj. (u nevoitet një shtresë e hollë e borës)dhe mundësia e shfrytëzimit për skijim dimrit mund të zgjasë deri 6 muaj në vit. Kapaciteti i terreneve të skijimit të këtyre qendrave është diku 30,000 skijatorë. Në Zaplluxhe përveq skijimit në sezonin dimrorë (në borë), terenet janë të përshtatshme edhe për skijim në bar.

Turizmi ditor dhe rekreativo-sportiv - Sharri për nga numri i liqejve, pas Bullgarisë (malit Rilla) zë vendin e dytë në Evropë (edhe pse Opoja ka një dhe Gora ka dy liqej). Liqeni i Opojës është liqe i tipit karstik, relikt i liqenit të dikurshëm (uji i të cilit mbulonte tërë fushëgropën e Opojës) me diametër ~200m', me thellësi ~10m', shtrihet në l.m.b.940m' (pika më e ulët e Opojës).

Liqejtë e Gorës janë Shutmani që shtrihet në l.m.b.2070m' dhe Defos që shtrihet në l.m.b.2112m'. Hapësira e vendndodhjes së këtyre liqejve është pa vegjetacion sepse kanë lartësi të madhe mbidetare, kanë formën e amfiteatrove dhe uji është i pastër e i ftohtë.[7]

Në strukturën e vegjetacionit, dominojnë kullosat, ndërkaç pyjet mbulojnë sipërfaqe simbolike. Livadhet shtrihen në afërsi tëvendbanimeve, pa marrë parasysh lartësinë mbidetare. Regjioni i Opojës dhe Gorës është shumë i pasur me bimë mjekësore, aromatike dhe bimë tjera të rëndësishme për industrinë farmaceutike, ushqimore dhe kozmetike. Të gjitha këto që u cekën e favorizojnë zhvillimin e turizmit veror në pikat e lartëpërmendura.[8]

www.macha-sharr.com

Turizmi edukativ - Bota bimore dhe shtazore, hidrografia dhe natyra e komunës së Dragashit në përgjithësi paraqesin burim potencial për zhvillimin e aktiviteteve hulumtuese të nxënësve, studentëve dhe shkenctarëve të ndryshëm mbrenda Kosovës por edhe të huaj.

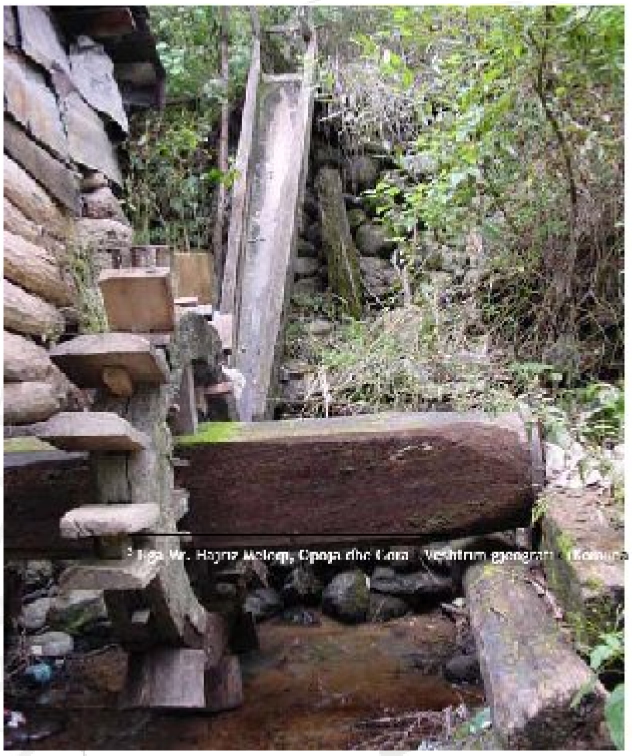

Foto, Valanica - objekt unikat në Kosovë që daton prej 1800 e që edhe sot funksionon, bën prodhimin e zhgunës.

[2] Nga Mr. Hajriz Meloqi, Opoja dhe Gora – Vështrim gjeografik (Komuna e Dragashit)

Turizmi i gjuetisë dhe peshkatarisë - Gjuetia është duke u zhvilluar në mënyrë të kontrolluar, megjithate është e nevojshme që të shtohet kontrolli mbi gjuajtjen e kafshëve që janë autoktone në këto hapësira sepse është duke u rrezikuar numri dhe llojet e tyre. Lumenjtë dhe përrockat e komunës së Dragashit janë shumë të pasura me trofta malore. Edhe perkundër infrastrukturës së dobët turistike vizitorë të shumtë gjatë verës vijnë nëpër lumenjtë e Dragashit për gjuajtje sportive të peshqve.

Turizmi malor - Kushtet për zhvillimin e këtij lloji të turizmi janë ideale. Këtu vlen të veqohen terrenet me pjertësi të lehtë dhe shtigjet ekzistuese të cilat i përdorin blegtorët për bagëtitë e tyre paraqesin parakusht dhe mundësi reale për zhvillimin e alpinizmit, ecjes dhe të shëtitjes malore me biqikleta. Ky lloj i turizmit ka mundësi të zhvillohet por mvaret nga zhvillimi i qendrave rekreative në këto vende.

Turizmi tranzitor - Rruga Prizren - Restelicë - Strezimir (Kufi me Maqedoninë) Fushë e Radikës e cila lidhet me rrugen Gostivar - Mavrovë - Dibër - Strugë dhe Ohër (do të asfaltohet sivjet) dhe rruga e dytë në ndërtim e sipër Prizren - Zaplluxhe - Tetovë ku prej Zaplluxhës do të lidhet me Dragashin paraqesin dy segmente me rëndësi për zhvillimin e turizmit tranzitor në territorin e komunës së Dragashit. Hapja e këtij

[6] Materiali është marrë nga web-faqja e KK Dragash
[7] Nga Mr. Hajriz Meleqi, Opoja dhe Gora - Vështrim gjeografik (Komuna e Dragashit)

[8] Materiali është marrë nga web-faqja e KK Dragash

Ministria për Mjedis dhe Planifikim Hapësinor
Instituti për Planifikim Hapësinor
Kuvendi komunal - Dragash
Nëntor, 2006

Objektet hoteljere

- **.Hoteli " Sharr " i kategorisë B në Dragash I ka 24 dhoma dhe ai shfrytëzohet nga KFOR –i Turk (prone e AKM).**
- **Shtëpia e gjuetarëve në Brod me 3 dhoma dhe shtëpia malore në Radeshë (prone e komunës) me 2 dhoma nuk janë në gjendje momentale për të pranuar vizitor pa investime paraprake.**
- **Në qershor të vitit 2007 ka filluar edhe punën motel " Arxhena " në Brod me kapacitete 10 dhoma dhe në zgjerim e sipër i cili ka pregaditur edhe terrenin e vet për shijim duke ofruar edhe motoçikleta për skijim.**
- **Nga buxheti i konsoliduar I Kosovës është ndërtuar edhe rrjeti elektrik nga Zaplluxhja deri në qendrën e skijimit,gjithashtu është ndërtuar edhe rruga Prizren - Zaplluxhe – Qendër e skijimit – kufi me Maqedoninë me macadam (shtresë guri para asfaltit).***

  www.macho-sharr.com

BIBLIOGRAFIA

1. -Ministria për mjedisin dhe Planifikimin Hapësinor
2. Instituti për Planifikim Hapësinor
3. Kuvendi komunal – Dragash
4. Nëntor,2006

5. -Mr.Hajris Meleqi,Oppooja dhe Gora-Vështrimi gjeografik (Komuna e Dragashit)

-Burime nga interneti:

1. www.macho-sharr.com